

Eğitim Bilimlerinde Yeni Ufuklar

Editör:

Doç. Dr. Fatih Mutlu Özbilen

Eğitim Bilimlerinde Yeni Ufuklar

Editör

Doç. Dr. Fatih Mutlu Özbilen

Eğitim Bilimlerinde Yeni Ufuklar

Editör: Doç. Dr. Fatih Mutlu Özbilen

Bu kitabın basım, yayın, satış hakları Pen Akademik Yayıncılık Yazılım Limited Şirketi'ne (Yayıncı Sertifikası No: 70856) aittir. Yayıncının izni alınmadan kitabın tümü veya bir bölümü elektronik, mekanik veya fotokopi ile basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Açık erişim lisans hükümleri CC BY-NC-ND uygulanmaktadır.

E-ISBN : 978-625-93630-6-6
Basım Sayısı : 1. Baskı
Basım Tarihi : Ağustos 2026
DOI : <https://doi.org/10.29329/penbook.36>

Kitaba atıf için:

Özbilen, F. M. (Ed.). (2026). *Eğitim bilimlerinde yeni ufuklar*. Pen Academic Publishing. <https://doi.org/10.29329/penbook.36>

Yayınevi Adres:

Pen Akademik Yayıncılık

Kütahya Tasarım Teknokent Çalca Organize Sanayi Mahallesi 1. Cadde No:1 Merkez,
Kütahya, Türkiye

Telefon : 0 (535) 743 16 73

Eposta : info@penpublishing.net

Önsöz

Eğitim, bireyin yalnızca bilgi ve beceri kazanmasını sağlayan bir süreç olmanın ötesinde, toplumsal dönüşümün en güçlü dinamiklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin hız kazandığı, dijital dönüşümün yaşamın her alanını etkilediği, küresel sorunların ve toplumsal beklentilerin yeniden şekillendiği günümüzde eğitim sistemleri de bu değişime uyum sağlamak durumundadır. Bu doğrultuda eğitim bilimleri alanında yürütülen çalışmalar, yalnızca mevcut sorunlara çözüm üretmeyi değil aynı zamanda geleceğin eğitim anlayışına yön verecek yeni yaklaşımlar geliştirmeyi de amaçlamaktadır.

Eğitim Bilimlerinde Yeni Ufuklar adlı bu eser, eğitim alanında yaşanan güncel gelişmeleri ele alarak araştırmacılar, öğretmenler, eğitim yöneticileri, lisansüstü öğrencileri ve eğitim politikalarıyla ilgilenen tüm paydaşlar için kapsamlı bir başvuru kaynağı oluşturma amacıyla hazırlanmıştır. Kitapta yer alan bölümler, eğitim bilimlerinin farklı boyutlarını güncel kuramsal yaklaşımlar ve uygulama örnekleri ışığında inceleyerek okuyucuya bütüncül bir perspektif sunmaktadır.

Eserin ilk bölümünde eğitimde değişen paradigma ile birlikte dönüşen öğretmen rolleri ele alınırken, ikinci bölümde kapsayıcı eğitim anlayışı ve eğitimde fırsat eşitliği konusu incelenmiştir. Üçüncü bölümde dijitalleşme ve yapay zekâ teknolojileri öğretmenlik mesleği bağlamında değerlendirilmiş, dördüncü ve beşinci bölümlerde ise okul yöneticiliğinde liderlik, karar verme süreçleri ile öğretmen liderliği konuları ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Altıncı bölümde eğitimin etik, ahlaki ve değer temelli boyutuna odaklanılmış; yedinci bölümde öğretmenlerin iyi oluşu ve mesleki tükenmişlik olgusu değerlendirilmiştir. Sekizinci bölüm hayat boyu öğrenme yaklaşımını farklı yönleriyle ele alırken, dokuzuncu bölümde 21. yüzyıl becerileri ile öğretmen eğitimi arasındaki ilişki incelenmiş ve son bölümde ise sürdürülebilirlik kavramı eğitim perspektifinden tartışılmıştır.

Kitabın hazırlanma sürecinde her biri kendi alanında uzman olan değerli bölüm yazarlarımız, bilgi ve deneyimlerini büyük bir özveriyle paylaşarak bu eserin bilimsel niteliğine önemli katkılar sunmuşlardır. Farklı uzmanlık alanlarının bir araya gelmesiyle ortaya çıkan bu çalışma, eğitim bilimlerinin güncel meselelerini çok yönlü biçimde ele alan zengin bir içerik oluşturmuştur. Bu nedenle kitabın, yalnızca akademik çalışmalara kaynaklık etmekle kalmayacağı; aynı zamanda eğitim uygulamalarına, politika geliştirme süreçlerine ve mesleki gelişim çalışmalarına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu eserin ortaya çıkmasında emek veren tüm bölüm yazarlarına özverili çalışmaları ve değerli katkıları için en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca kitabın hazırlanması ve yayımlanması sürecinde desteklerini esirgemeyen yayınevi ekibine ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Eğitim Bilimlerinde Yeni Ufuklar adlı bu eserin, eğitim alanında alışan akademisyenlere, řretmenlere, okul yşneticilerine, řretmen adaylarına, lisansşstş řrencilere ve eğitimle ilgilenen tşm okuyuculara yararlı olmasını; eğitim bilimlerinin gelişimine katkı sağlayacak yeni araştırmalara ilham vermesini temenni ediyorum.

Editřr
Do. Dr. Fatih Mutlu ZBİLEN

Kitap Bölümleri

- 1. BÖLÜM** **Eğitimde Değişen Paradigma ve Yeni Öğretmen Roller**
Melike Günbey, Ali Berk Karaman, Merve Çakır Bayram
- 2. BÖLÜM** **Kapsayıcı Eğitim ve Fırsat Eşitliği**
Fatih Mutlu Özbilen, Burak Baz
- 3. BÖLÜM** **Dijitalleşme, Yapay Zekâ ve Öğretmenlik**
Yasemin Yeşilbaş Özenç
- 4. BÖLÜM** **Okul Yöneticiliğinde Liderlik ve Karar Verme**
Sinem Kalender
- 5. BÖLÜM** **Öğretmen Liderliği ve Karar Alma**
Kadriye Begüm Doğruyol Aladak
- 6. BÖLÜM** **Eğitimde Etik, Ahlak, Adalet ve Değerler**
Ayşen Akdemir Çakırçapan, Salih Zeki Genç
- 7. BÖLÜM** **Öğretmen İyi Oluşu ve Mesleki Tükenmişlik**
Burak Baz
- 8. BÖLÜM** **Hayat Boyu Öğrenme**
Serhat Yaşar
- 9. BÖLÜM** **21. YY. Becerileri ve Öğretmen Eğitimi**
Rümeysa Pektaş
- 10. BÖLÜM** **Sürdürülebilirlik ve Eğitim**
Eray Kara, Özlem Özsanı

İçindekiler

Önsöz	iv
Kitap Bölümleri	vi

BÖLÜM 1

Eğitimde Değişen Paradigma ve Yeni Öğretmen Rollerine.....	1
1. Giriş	2
2. Paradigma Değişimi ve Eğitime Yansımaları.....	4
2.1. Geleneksel Eğitim Yaklaşımı	5
2.2. Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımına Geçiş	7
2.3. Dijitalleşme ve Öğrenme Ekosistemleri.....	8
2.4. Eleştirel Pedagoji.....	9
3. Yeni Öğretmen Rollerine	9
3.1. Bilgi Aktarıcısından Öğrenme Kolaylaştırıcıya Dönüşüm	11
3.2. Mentörlük / Rehberlik Rolü	12
3.3. Teknoloji uygulayıcısı.....	14
3.4. Kültürel Arabulucu.....	15
3.5. Yaşam Boyu Öğrenen.....	16
4. Eğitimde Değişen Paradigmanın Öğretmen Yetiştirme Politikalarına Yansımaları	17
6. Sonuç	19
Kaynakça	20

BÖLÜM 2

Kapsayıcı Eğitim ve Fırsat Eşitliği.....	26
1. Giriş	27
2. Kapsayıcı Eğitim Kavramı ve Kuramsal Temelleri.....	28
3. Fırsat Eşitliği Kavramı.....	30
4. Kapsayıcı Eğitimde Dezavantajlı Gruplar	32
5. Kapsayıcı Eğitimde Okul ve Öğretmenin Rolü	35

6. Kapsayıcı Eğitimde Öğretim Süreçleri	37
7. Türkiye’de Kapsayıcı Eğitim Politikaları ve Uygulamaları	39
8. Kapsayıcı Eğitimde Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	44
9. Sonuç ve Değerlendirme.....	49
Kaynakça	51

BÖLÜM 3

Dijitalleşme, Yapay Zekâ ve Öğretmenlik.....	57
1. Giriş	58
2. Kavramsal Çerçeve: Dijitalleşme ve Dijital Dönüşüm.....	59
2.1. Dijitalleşme Nedir?	59
2.2. Dijital Dönüşüm Nedir?.....	60
3. Eğitimde Dijitalleşme	60
3.1. Eğitimde Dijitalleşmenin Temel Boyutları.....	61
4. Eğitimde Yapay Zekâ Kullanımı	64
4.1. Yapay Zekâ Nedir?	64
4.2. Eğitimde Yapay Zekâ Nedir?	66
4.3. Eğitimde Kullanılan Yapay Zekâ Araçları	67
4.3.1. Öğretim Sürecinde Yapay Zekâ Araçları	68
4.3.2. Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde Yapay Zekâ Araçları	69
4.3.3. Rehberlik ve Yönetim Süreçlerinde Yapay Zekâ Araçları	70
4.4. Eğitimde Yapay Zekâ Uygulamalarına İlişkin Örnekler	70
4.4.1. STEM Eğitiminde Yapay Zekâ Uygulamaları	71
4.4.2. Yabancı Dil Öğretiminde Yapay Zekâ Uygulamaları	72
4.4.3. Yazma Becerilerinin Geliştirilmesinde Yapay Zekâ Uygulamaları	73
4.5. Eğitimde Yapay Zekânın Fırsatları ve Sınırlılıkları	73
5. Öğretmenlerin Yapay Zekâyâ Yönelik Tutumları ve Mesleki Dönüşüm.....	75
6. Sonuç	77
Kaynakça	79

BÖLÜM 4

Okul Yöneticiliğinde Liderlik ve Karar Verme	97
1. Giriş	98
2. Karar Verme Kavramı	99
2.1. Kişisel ve Örgütsel Karar Verme	100
2.2. Karar Verme Aşamaları	102
2.2.1. Problemin Anlaşılması	103
2.2.2. Probleme İlişkin Bilgi Toplanması	103
2.2.3. Bilginin Çözümlemesi ve Yorumu	103
2.2.4. Seçeneklerin Değerlendirilmesi	104
2.2.5. En Uygun Seçeneğin Bulunması	104
2.2.6. Kararı Uygulamak	104
2.2.7. Değerlendirme	105
2.3. Karar Verme Modelleri	105
2.3.1. Yönetimsel Karar Verme Modeli	106
2.3.2. Rasyonel Karar Verme Modeli	107
2.3.3. Sınırlı Rasyonel Karar Verme Modeli	108
2.3.4. Sezgisel Karar Verme Modeli	108
2.4. Karar Verme Çeşitleri	109
2.4.1. Programlanmış Kararlar	109
2.4.2. Programlanmamış Kararlar	110
3. Okul Yöneticiliğinde Liderlik ve Karar Verme Sürecine Katılım	111
4. Sonuç	113
Kaynakça	117

BÖLÜM 5

Öğretmen Liderliği ve Karar Alma	119
1. Giriş	120
2. Öğretmen Liderliği Kavramı	121
3. Öğretmen Liderliğinde Karar Alma: Süreçler ve Beceriler	123
4. Öğretmen Liderliğini Destekleyen Koşullar ve Sınırlılıklar	126
5. Sonuç ve Öneriler	129
Kaynakça	131

BÖLÜM 6

Eğitimde Etik, Ahlak, Adalet ve Değerler	134
1. Giriş	135
2. Etik Kavramı.....	137
3. Ahlak Kavramı.....	138
3.1. Ahlakın Toplumsal ve Kültürel Boyutu	139
4. Etik ve Ahlak Arasındaki İlişki	141
5. Değer Kavramı.....	143
5.1. Değerlerin Özellikleri	145
5.2. Evrensel ve Kültürel Değerler	146
6. Değer Eğitimi.....	146
6.1. Değer Eğitiminin Amacı.....	147
6.2. Değer Eğitiminde Güncel Eğilimler	148
7. Adalet Kavramı.....	149
8. Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde Etik, Ahlak, Adalet ve Değerler.....	150
8.1. Erdem–Değer–Eylem Çerçevesi.....	152
8.2. Erdem–Değer–Eylem Çerçevesinin Etik, Ahlak, Adalet ve Değerler Açısından Değerlendirilmesi	153
9. Sonuç ve Değerlendirme.....	155
Kaynakça	158

BÖLÜM 7

Öğretmen İyi Oluşu ve Mesleki Tükenmişlik	160
1. Giriş	161
2. İyi Oluş ve Mesleki Tükenmişlik: Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve.....	163
2.1. İyi Oluş Kavramı	163
2.2. Mesleki Tükenmişlik Kavramı	164
3. Öğretmen İyi Oluşu ve Mesleki Tükenmişlik Arasındaki ilişki	166
4. Öğretmen İyi Oluşu ve Tükenmişliği Etkileyen Faktörler	168
4.1. Bireysel Faktörler	168
4.2. Örgütsel Faktörler	169
4.3. Sistemsel Faktörler	171
5. Öğretmen İyi Oluşunu Destekleme ve Tükenmişliği Önleme.....	172
5.1. Bireysel Düzeyde Destekleyici Çözüm ve Öneriler	173
5.2. Örgütsel Düzeyde Destekleyici Çözüm ve Öneriler.....	174
5.3. Sistemsel Düzeyde Destekleyici Çözüm ve Öneriler	175
6. Türkiye Bağlamında Değerlendirme ve Sonuç.....	177
6.1. Türkiye’de Öğretmen İyi Oluşu ve Tükenmişliği	177
6.2. Mevcut Müdahale Çalışmaları ve Politikalar	178
7. Sonuç ve Öneriler	179
Kaynakça	181

BÖLÜM 8

Hayat Boyu Öğrenme	189
1. Giriş	191
2. Hayat Boyu Öğrenme	194
3. Sonuç	204
Kaynakça	205

BÖLÜM 9

21. YY. Becerileri ve Öğretmen Eğitimi	207
1. Giriş	208
2. 21. Yüzyıl Becerileri: Tanımlar, Sınıflandırmalar ve Kapsam.....	211
2.1. Öğrenme ve İnovasyon Becerileri (4C).....	212
2.2. Dijital Okuryazarlık Becerileri	214
2.3. Yaşam ve Kariyer Becerileri	216
3. Öğretmen Eğitiminde 21. Yüzyıl Becerilerinin Önemi	218
4. 21. Yüzyıl Becerilerinin Eğitim Bilimlerine Entegrasyonu: Sınıf İçi Uygulamalar	220
5. Sonuç ve Geleceğe Dönük Öneriler	225
Kaynakça	229

BÖLÜM 10

Sürdürülebilirlik ve Eğitim.....	237
1. Giriş	238
2. Sanayii Devrimi Sonrası Kaynaklar Konusu ve Birleşmiş Milletler	239
3. Sürdürülebilirlik Kavramı ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri.....	241
4. Ekopedagojik Dönüşüm ve Kamusal Sorumluluk Olarak Eğitim	244
4.1. Ekopedagoji Nedir? Kuramsal Yaklaşımlar	244
4.2. Ekopedagojinin Pedagojik Etkileri ve Öğretmen Rollerini	246
4.2.1. Etik Özne ve Sürdürülebilir Gelecek Farkındalığı Kazandırmak	246
4.2.2. Bireysel Rasyonalite ve Kolektif Etik Bilinci Kazandırmak	246
4.2.3. Ekopedagoji ve Toplumsal Adaleti Uygulanabilir Araçlar Olarak Sunmak	247
4.2.4. Ekopedagojik Öğretim Stratejileri	248
5. Sonuç	252
Kaynakça	253